

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
دفتر امور اقتصادی

مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان کردستان

گزارش نظارت بر اجرای برنامه الگوی کشت ملی محصولات کشاورزی
(استان کردستان)

سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲

تهیه و تدوین:

دکتر علی بهرامی، دکتر علیرضا نیکوئی، دکتر عباس پورمیدانی، دکتر علیرضا توکلی

سا زمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

دفتر امور اقتصادی

مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان کردستان

شناسنامه گزارش

عنوان: گزارش نظارت بر اجرای برنامه الگوی کشت ملی محصولات کشاورزی (استان کردستان) سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲

تهیه و تدوین: دکتر علی بهرامی، دکتر علیرضا نیکوئی، دکتر عباس پورمیدانی، دکتر علیرضا توکلی،

همکاران اصلی: دکتر بایزید یوسفی، دکتر حامد دولتی بانه، دکتر همایون کانونی، مهندس محمد صالح احمدی، مهندس فراز

توانایی، مهندس فریدون حامدی، سیده فاطمه صادری و مهندس عبدالسلام جعفری

نظارت و مشاوره: محمد قدیری ایبانه

تهیه و تنظیم: دفتر امور اقتصادی سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

ویراستار فنی: عباس پورمیدانی

ناشر: سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

محل اجرا: استان کردستان

شمارگان (تیراژ): محدود

تاریخ شروع: ۱۴۰۱

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۲

شماره ثبت:

تاریخ ثبت:

نشانی: تهران، بزرگراه شهید چمران، خیابان یمن، باغ کشاورزی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

تلفن: ۲۲۴۰۲۳۰۰

فهرست مطالب

چکیده.....	۱
مقدمه	۲
معرفی استان کردستان	۳
سیمای اقتصاد کشاورزی استان کردستان.....	۵
توانمندی‌ها و ظرفیت‌های استان در بخش کشاورزی.....	۶
سهم بخش کشاورزی در اشتغال استان و مقایسه آن با کشور	۹
اهداف و رویکردهای برنامه	۱۰
تقسیم کار (اقدامات) استانی در راستای اجرای برنامه عملیاتی.....	۱۰
ارزیابی برنامه الگوی کشت استان کردستان در سال زراعی ۱۴۰۱-۱۴۰۲.....	۱۱
برنامه‌های آموزشی و ترویجی اجرا شده در استان کردستان	۱۸
مسائل و مشکلات اجرای برنامه در استان کردستان	۱۸
توصیه های فنی ارائه شده.....	۱۹
جمع بندی و نتیجه گیری.....	۱۹

فهرست جداول

- جدول ۱- شاخص های عمده وضعیت منابع آب در استان کردستان سال ۱۳۹۷..... ۶
- جدول ۲- سطح زیرکشت، عملکرد و تولید محصولات زراعی در برنامه و میزان تحقق آن در استان کردستان. ۱۲
- جدول ۳- وضعیت و سطح اجرای سیستم های آبیاری نوین و نصب کنتور در استان کردستان..... ۱۴
- جدول ۴- درجه مکانیزاسیون و ضریب نفوذ بذر گواهی شده در برنامه و میزان تحقق آن در استان کردستان. ۱۵
- جدول ۵- وضعیت احداث گلخانه در برنامه و میزان تحقق آن در استان کردستان..... ۱۶
- جدول ۶- وضعیت کودهای ازته، فسفره و پتاسه در برنامه و میزان تحقق آن در استان کردستان..... ۱۷
- جدول ۷- فعالیت های آموزشی- ترویجی..... ۱۸
- جدول ۸- ضریب تحقق برنامه برای درصدهای مختلف..... ۱۹
- جدول ۹- درصد تحقق واقعی شاخص های مختلف در برنامه ابلاغی در استان کردستان (۱۴۰۱-۰۲)..... ۱۹

فهرست شکل‌ها

- شکل ۱- موقعیت جغرافیایی شهرستان‌های استان کردستان ۴
- شکل ۲ - سطح زیر کشت محصولات عمده زراعی در برنامه و میزان تحقق آن در استان کردستان ۱۳
- شکل ۳- تولید محصولات عمده زراعی در برنامه و میزان تحقق آن در استان کردستان ۱۳

چکیده

هدف از نظارت بر برنامه الگوی کشت پایش، ارزیابی، اصلاح و به‌هنگام‌سازی انتظارات پیش‌بینی شده و نتایج به دست آمده و ارائه بازخورد به عوامل تدوین کننده و اجرایی برنامه، به منظور برطرف نمودن نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت آن و نظارت مستمر بر اجرای مناسب برنامه در راستای رویکردهای تعیین شده است. به منظور جمع‌بندی و تعیین میزان دست‌یابی به اهداف اصلی برنامه الگوی کشت در استان ایلام در سال زراعی ۱۴۰۱-۱۴۰۲، از شاخص ضریب تحقق استفاده گردید. بطوریکه در صورت تحقق هر یک از برنامه‌های ابلاغی بین ۹۰-۱۱۰ درصد ضریب تحقق یک، تحقق ۸۰ تا ۱۲۰ درصد ضریب تحقق ۰/۸، ۷۰ تا ۱۳۰ درصد ضریب تحقق ۰/۶ و در صورت تحقق کمتر از ۳۰ درصد برنامه ابلاغی، ضریب تحقق ۰/۲- تعلق گرفت. میزان تحقق برنامه در استان ایلام در خصوص سطح زیر کشت محصولات مهم ۱۰۰٪، میزان تحقق برنامه در خصوص عملکرد محصولات ۱۰۸٪ و در خصوص تولید محصولات مهم این میزان ۱۰۸٪، میانگین درصد تحقق شاخص‌های مختلف ۸۰ درصد بود که با توجه به سال اول اجرای الگوی کشت می‌تواند میانگین قابل قبولی باشد.

کلمات کلیدی: الگوی کشت، امنیت غذایی، پایداری منابع.

مقدمه

برنامه‌ی الگوی کشت ملی با هدف ارتقای امنیت غذایی کشور، حفاظت از منابع پایه سرزمینی، ارتقاء اشتغال و درآمد کشاورزان و با توجه ویژه به محدودیت منابع آب و خاک، تغییرات مولفه‌های اقلیمی، بروز خشکسالی‌های مستمر و با لحاظ نمودن توان سرزمینی، ملاحظات علمی و ظرفیت‌های اکولوژیکی کشور تدوین شده است. این برنامه مجموعه‌ای از سیاست‌ها، راهبردها و اقدامات عملی در سطح ملی و منطقه‌ای را شامل شده و به خلاءهای قانونی، حقوقی، دانشی و عوامل فنی، اجرایی، مالی، سیاستی و نرم‌افزاری موثر بر تولید پایدار محصولات کشاورزی تکیه دارد. در این برنامه تلاش می‌شود با ارتقای شاخص بهره‌وری، تولید بهبود یابد.

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی علاوه بر مسئولیت تدوین، براساس ابلاغیه شماره ۲۵۸۱۰/۰۲۰ مورخ ۱۴۰۱/۷/۲۶ وزیر محترم جهاد کشاورزی، عهده‌دار نظارت و پایش برنامه الگوی کشت ملی نیز می‌باشد که دستورالعمل نظارتی مربوطه طی نامه شماره ۳۱۵۶۷/۲۰۰ در تاریخ ۱۴۰۱/۱۱/۳۰ ابلاغ گردید.

هدف از نظارت بر برنامه الگوی کشت پایش، ارزیابی، اصلاح و به‌هنگام‌سازی انتظارات پیش‌بینی شده و نتایج به دست آمده و ارائه بازخورد به عوامل تدوین‌کننده و اجرایی برنامه، به منظور برطرف نمودن نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت آن و نظارت مستمر بر اجرای مناسب برنامه در راستای رویکردهای تعیین شده است.

براساس دستورالعمل ابلاغی، دبیرخانه متمرکز نظارتی در ستاد سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی با هدف ارزیابی برنامه ملی تدوین شده، تشکیل و هدایت گروه‌های راهبر ملی و پایش مستمر و گزارش‌گیری مدیریتی تشکیل گردید. همچنین کارگروه استانی نظارت بر اجرای الگوی کشت با مسئولیت رئیس مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی هر استان و با حضور معاونین و مدیران سازمان جهاد کشاورزی استان‌ها، نمایندگان صنف کشاورزی، نماینده سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی و ... با هدف ارزیابی برنامه ساختاری درون استانی الگوی کشت، احصاء چالش‌ها، مشکلات و موانع فنی، آموزشی، ترویجی و اجرایی در هر استان و و نیز گروه نظارتی جهت نظارت میدانی بر برنامه الگوی کشت تشکیل گردیدند. جهت ارزیابی برنامه در سطح اجرایی (میدانی) از شاخص‌های کمی و قابل اندازه‌گیری در قالب جداول ۱۲ گانه استفاده گردید. در این گزارش ابتدا خلاصه‌ای از وضعیت اجرای الگوی کشت استان‌های مختلف کشور براساس اطلاعات دریافتی از

کار گروه های استانی ارائه و سپس وضعیت استان ها از نظر میزان دستیابی به اهداف برنامه در سال اول اجرای آن با یکدیگر مقایسه می گردند.

معرفی استان کردستان

استان کردستان با مساحت ۲۹۱۳۷ کیلومتر مربع (معادل ۱/۷ درصد مساحت کل کشور) در غرب کشور و در مجاورت خاک عراق واقع شده است، از شمال به استانهای آذربایجان غربی و زنجان از غرب به کشور عراق از جنوب به استان کرمانشاه و از شرق به استان همدان و قسمتی دیگر از استان زنجان محدود می شود. سنندج مرکز استان کردستان است و بر اساس آخرین تقسیمات کشوری این استان دارای ۹ شهرستان، ۲۳ شهر، ۲۷ بخش، ۸۳ دهستان بزرگ و ۱۷۳۸ روستا میباشد، شهرستانهای استان کردستان عبارتند از: سنندج - سقز - بانه - دیواندره - مریوان - بیجار - کامیاران - قروه - سرو آباد. کردستان بخشی از سرزمینی بود که تحت حکومت مادها اداره می شد. بر اساس متون تاریخی کردها یکی از نژادهای اصیل قوم آریا هستند که حدود ۲ هزار سال پیش از میلاد مسیح (ع)، به سرزمین فعلی یعنی کردستان مهاجرت کرده اند. کردها ایرانی تبارند و زبان و فرهنگ آنها با دیگر اقوام ایرانی عجین شده است. بر اساس آخرین برآوردهای انجام شده، جمعیت استان کردستان در سال ۱۴۰۰ معادل ۶۰۰.۶۶۵.۱ نفر میباشد که ۵۵٪ آنها در شهر و ۴۵٪ ساکن روستاها می باشند. بیشترین تراکم جمعیت در شهر سنندج ۱۲۳ نفر در هر کیلومتر مربع و کمترین تراکم جمعیت در شهر بیجار ۱۹/۲ نفر در هر کیلومتر مربع می باشد. مرتفع ترین نقطه استان کوه بدر در قروه ۳۲۶۲ متر از سطح دریا و پایین ترین نقطه استان خروجی حوضه سیروان با ۷۵۰ متر از سطح دریا می باشد.

شکل ۱- موقعیت جغرافیایی شهرستان‌های استان کردستان

اقلیم استان کردستان

اقلیم کردستان متأثر از توده‌های هوای گرم و مرطوب مدیترانه‌ای است. در نواحی کوهستانی و دشت‌های مرتفع آب و هوای معتدل بری با زمستان‌های سرد و در نواحی غربی و دره‌ها آب و هوا معتدل است. اقلیم کردستان تحت تاثیر توده هوای مدیترانه‌ای دارای بارندگی‌های موقت در بهار و ریزش برف در زمستان است. متوسط بارندگی سالانه استان حدود ۴۹۰ میلی‌متر و حجم کلی ریزش‌های جوی در این استان بالغ بر ۱۴ میلیارد مترمکعب است. مرتفع‌ترین نقاط استان کوه شاهو با ارتفاع ۳۳۹۰ متر در جنوب غربی و کوه چهل چشمه با ۳۱۷۳ متر ارتفاع از سطح دریا در شمال غربی شهر سنندج است.

در سال ۱۳۹۷ تعداد ۸ ایستگاه هواشناسی سینوپتیک وجود داشته است. بالاترین و پایین‌ترین میانگین دمای هوا در سال ۱۳۹۷، به ترتیب مربوط به سنندج با ۱۵/۳ درجه سانتی‌گراد و زرینه با ۹/۳ درجه سانتی‌گراد می‌باشد. در ضمن سنندج با ۴۲/۸ درجه سانتی‌گراد بیشینه (حداکثر مطلق) دما و زرینه با ۱۷/۱- درجه سانتی‌گراد پایین‌ترین کمینه (حداقل مطلق) دما را بین شهرها داشته‌اند. مریوان با ۱۴۶۸/۲ میلیمتر و بیجار با ۴۲۴/۵ میلیمتر به ترتیب بیشترین و کمترین بارندگی سالانه را در بین نقاط دارای ایستگاه هواشناسی را داشته‌اند. زرینه با ۱۲۹ روز و کامیاران با ۶۵ روز به ترتیب بیشترین و کمترین روزهای یخبندان را در طول سال داشته‌اند. بانه با ۷۳ روز در سال بیشترین تعداد روزهای همراه با گرد و غبار را داشته است، مریوان و سنندج به ترتیب با ۶۵ و ۵۰ روز بعد از بانه بیشترین آلودگی هوا در سال را داشته‌اند (سالنامه آماری استان کردستان، ۱۳۹۷).

البته طی چند سال اخیر، نوع بارش و میزان آن تحت تاثیر پدیده تغییر اقلیم در نوسان بوده و در بیشتر شهرستان‌ها به صورت ریزش باران بوده است. میانگین بارش در سال جاری ۱۴۰۰-۱۳۹۹ نسبت به دوره بلند مدت با ۳۴- درصد میلیمتر و نسبت به سال گذشته با ۴۳/۸- درصد میلیمتر مکعب با کاهش مواجه بوده است. با توجه به متوسط بارندگی نسبتاً خوب استان و حجم کل ریزش‌های جوی سالانه تا حدود ۱۴ میلیارد متر مکعب و با در نظر گرفتن شرایط توپوگرافی استان، رودخانه‌های متعددی در سطح استان جریان دارند. از مجموع ظرفیت‌های آب‌های سطحی ۱۴/۲ درصد در

فعالیت های کشاورزی مورد استفاده قرار می گیرد و بقیه به دلیل عمق زیاد و اختلاف سطح امکان بهره برداری از آنها میسر نیست. دو درصد از اراضی کشور در این استان وجود دارد و هفت درصد روان آب های ایران در کردستان جریان دارد.

سیمای اقتصاد کشاورزی استان کردستان

استان کردستان با وسعت ۲۹۱۳۷ کیلومتر مربع از لحاظ مشخصات طبیعی و تقسیمات کشوری، بعد از استان آذربایجان غربی سیزدهمین استان از لحاظ وسعت می باشد که معادل ۱/۷ درصد وسعت کشور است. کردستان یکی از استان های مستعد کشور در حوزه کشاورزی است و شرایط لازم برای توسعه این منطقه با محوریت کشاورزی مهیاست. کل اراضی زراعی (دیم+آبی+آیش) : ۱۱۶۷۹۴۰ هکتار، کل اراضی باغی (دیم + ۱۴۱۲۰ آبی ۳۴۹۷۸) : ۴۹۰۹۸ هکتار اراضی آبی (زراعی+باغی+آیش) : ۱۴۶۰۷۶ هکتار (۱۲ درصد) و راضی دیم (زراعی+باغی+آیش) : ۱۰۷۰۹۶۲ هکتار (۸۸ درصد) می باشد. در مجموع حدود ۱۶ درصد آبی و حدود ۸۷ درصد آن دیم است. از مجموع ۱۲۱۷۰۳۸ هکتار اراضی کشاورزی (معادل ۵ درصد اراضی کشاورزی کشور)، اراضی آبی زیر کشت سالیانه (زراعی و باغی) مساحت ۱۴۰۷۶ هکتار و اراضی دیم زیر کشت سالیانه (زراعی و باغی) مساحت ۷۹۵۳۱۸ هکتار می باشد. میانگین درصد اراضی آبی به کل اراضی کشاورزی در کشور ۴۶ درصد است اما این عدد در مورد استان کردستان ۱۲ درصد است. بنابراین یکی از اصلی ترین مطالبات توسعه کشاورزی و روستایی استان کردستان، افزایش سهم تخصیص آب کشاورزی از وزارت نیرو است.

سطح اراضی جنگلی ۳۷۴۰۸۴، سطح مراتع ۱۴۱۴۰۰۰ و سطح دشت های استان ۲۱۸۶۰۰ هکتار است. سطح اراضی تجهیز شده به سیستم های نوین آبیاری در سال ۱۳۹۹: ۵۸۶۴۸ هکتار، شبکه های فرعی آبیاری و زهکشی احداث شده : ۱۵۳۲۸ هکتار، احداث و باز سازی کانال های آبیاری عمومی : ۷۱۶ کیلومتر، لایروبی قنوات (رشته /کیلومتر) : ۲۵۲ رشته به طول ۵۳/۸ کیلومتر ، آبرسانی لوله ای به مزارع و باغات : ۱۰۶۱۴ کیلومتر، بازسازی و بهسازی چشمه های آب کشاورزی : ۱۲ کیلومتر و احداث استخرهای ذخیره آب کشاورزی : ۴۹۱۲۲۹ متر مکعب می باشد.

استان کردستان دارای ۴۱ رودخانه فصلی و دائمی، ۳۸۴۳۰ چشمه، ۴۹۶ رشته قنات و ۱۳۸۵۴ دهنه چاه عمیق و نیمه عمیق می‌باشد. در استان عدم توازن منابع آبی و خاکی شدیدی وجود دارد به گونه ای که ۸۶ درصد از زمین های کشاورزی استان و ۱۷ درصد منابع آبی در شرق استان واقع است این در حالیست که ۱۴ درصد زمین های کشاورزی در غرب و ۸۳ درصد چشمگیری از منابع آبی (۸۳ درصد) در غرب استان واقع است، بنابراین یکی از برنامه های مهم قابل توجه برای استفاده بهینه از آبهای جاری استان و شکوفایی استعدادهای کشاورزی، انتقال آب از غرب استان به شرق استان است. سطح گلخانه های فعال موجود استان در سال ۱۳۹۹، ۳۳ هکتار است که برنامه توسعه گلخانه های استان کردستان در دست اقدام است.

توانمندی‌ها و ظرفیت‌های استان در بخش کشاورزی

استان کردستان بر سرشاخه ۵ حوزه آبریز سیروان، سفیدرود، کرخه، زاب و دریاچه ارومیه قرار گرفته است. حجم بارندگی استان، حدود ۵۱۳ میلیارد متر مکعب بوده و بیش از ۵۶ میلیارد متر مکعب آب در استان کردستان به صورت جاری و زیرزمینی وجود دارد. استان کردستان دارای ۵ رودخانه دائمی، ۲۴ رودخانه فصلی، ۱۲ رودخانه دائمی-فصلی، ۷۷۵،۲ حلقه چاه عمیق، ۶۴۷،۱۰ حلقه چاه نیمه عمیق، ۷۱۳،۴۰ چشمه دائمی و ۴۹۶ قنات و حجم جریانات سطحی ۵ میلیارد متر مکعب که ۷ درصد حجم جریانات سطحی کشور است (جدول ۱).

جدول ۱- شاخص های عمده وضعیت منابع آب در استان کردستان سال ۱۳۹۷

ردیف	عنوان شاخص	واحد	مقدار
مشخصات جغرافیایی و اقلیمی			
۱	مساحت حوضه های آبریز تحت پوشش	کیلومتر مربع	۲۷۸۰۰
۲	میانگین نزولات جوی	میلیمتر	۴۳۸
۳	متوسط حجم نزولات جوی سالانه	میلیون متر مکعب	۱۲۷۳۴

ردیف	عنوان شاخص	واحد	مقدار
۴	تبخیر و تعریق	میلیون متر مکعب	۷۹۰۰
۵	میزان پتانسیل منابع آب تجدیدشونده	میلیون متر مکعب	۳۲۰۰
منابع آب سطحی			
۶	سهم آب های سطحی از منابع تجدیدشونده	میلیون متر مکعب	۲۱۰۰
۷	میزان بهره برداری از آب های سطحی	میلیون متر مکعب	۸۰۸/۱۵
۸	تعداد رودخانه های مهم	تعداد	۴۱
۹	تعداد رودخانه های مرزی استان	تعداد	۲
۱۰	آب ورودی به استان	میلیون متر مکعب	۷۴۰
۱۱	حجم آب خروجی از رودخانه ها به استانهای همجوار	میلیون متر مکعب	۶/۳
منابع آب زیرزمینی			
۱۲	سهم آب های زیرزمینی از منابع تجدید شونده	میلیون متر مکعب	۳۹۰۰
۱۳	تعداد کل دشت ها	تعداد	۹
۱۴	تعداد دشت های ممنوعه و ممنوعه بحرانی	تعداد	۳
۱۵	میزان برداشت از منابع آب زیر زمینی	میلیون متر مکعب	۶۰۷/۷۴
۱۶	تعداد چاه ها (دارای پروانه)	حلقه	۱۳۸۰۰
۱۷	حجم کل تخلیه از چاهها	میلیون متر مکعب	۴۰۵/۹
۱۸	تعداد چشمه ها	دهنه	۳۸۴۳۰
۱۹	حجم تخلیه از چشمه ها	میلیون متر مکعب	۴۸۳/۶۲۸
۲۰	تعداد قنوت	رشته	۴۹۶
۲۱	حجم برداشت آب از قنوت	میلیون متر مکعب	۱۱/۸۲۱
مصارف			
۲۲	حجم کل آب مصرفی (سطحی - زیرزمینی)	میلیون متر مکعب	۱۴۱۵/۸۹
۲۳	مصارف سالانه کشاورزی	میلیون متر مکعب	۱۲۱۱/۴۲
پروژه های احداث شده			
۲۴	سدهای در دست بهره برداری	تعداد	۱۲
۲۵	حجم آب قابل تنظیم توسط سدها	میلیون متر مکعب	۱۵۰۰
۲۶	شبکه های آبیاری احداث شده	تعداد	۵

ردیف	عنوان شاخص	واحد	مقدار
۲۷	طول شبکه آبیاری احداث شده	کیلومتر	۴۰۰
۲۸	میزان اراضی تحت پوشش شبکه ها (سطح کل)	هکتار	۵۹۹۸۶

ماخذ: سیمای کشاورزی ۱۳۹۷

کردستان با بهره مندی از ۱۱۳ هزار بهره بردار و حدود سه ۳/۲ میلیون واحد دامی را مدیریت می کند که در مجموع جمع کل تولید محصولات کشاورزی در سال ۱۳۹۹: بالغ بر ۳۰۹۲۲۸۵ تن به ارزش ناخالص ۱۳۲۵۲ میلیارد تومان بوده است. بر اساس نتایج سرشماری عمومی کشاورزی در سال ۱۳۹۳ تعداد بهره برداران فهرست شده حدود ۱۱۴ هزار بهره بردار بوده که ۹۹/۶ درصد آن حداقل به یکی از فعالیت های زراعت، باغداری، تولید گلخانه ای، پرورش دام، پرورش ماکیان به روش سنتی و... مشغول بوده اند. در سال ۱۳۹۷، بر اساس طرح آمارگیری از کشتار دام کشتارگاه ها، تعداد ۶۷۳۷۵ راس دام با وزن لاشه ۶۰۲۷۵۶۴ کیلوگرم ذبح شده است که نسبت به سال قبل ۲۱ درصد در تعداد دام و ۱۳ درصد در وزن لاشه کاهش داشته است. حدود ۵۰ درصد از تعداد لاشه ها به گوسفند و بره تعلق داشته است که بیشترین سهم از تعداد لاشه ها را به خود اختصاص داده اند. بر اساس آمارگیری دامداری ۱۳۹۶ مرکز آمار ایران حدود ۲۱۸۸ هزار رأس دام سبک و سنگین در استان وجود داشته است که ۷۲/۵ درصد گوسفند و بره و ۱۷/۳ درصد بز و بزغاله و ۱۰/۲ درصد گاو و گوساله را شامل می شود. مقدار کل تولید شیر خام در سال ۱۳۹۹ در استان: ۲۵۰۰۰۰، گوشت مرغ: ۹۴۸۱۰، گوشت قرمز: ۳۱۰۲۵، عسل: ۱۹۵۰ و تخم مرغ: ۶۸۰۰ تن بوده است. میانگین تولید شیر در سال به ازای هر دام شیردوشی شده (بهره -وری دام) در گوسفند و بز به ترتیب ۳۶ و ۷۳ کیلوگرم و در گاو ۱۸۲۰ کیلوگرم است. در سال ۱۳۹۷ به گزارش اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی تعداد ۲۵۴ شرکت تعاونی کشاورزی فعال با سرمایه ای معادل ۵۵۴ میلیارد ریال داشته اند. در این سال تعداد ۶۲ شرکت تعاونی کشاورزی تحت پوشش اداره کل تعاون روستایی فعال بوده اند (سالنامه آماری کردستان، ۱۳۹۷).

سهم بخش کشاورزی در اشتغال استان و مقایسه آن با کشور

بخش کشاورزی یکی از محورهای اصلی در پازل اقتصاد کردستان به شمار می آید، بخش مهمی که ۲۵ درصد تولید ناخالص داخلی و حدود ۳۰ درصد اشتغال استان را به خود اختصاص داده است با تکیه بر این بخش می توان رونق اقتصادی و توسعه اشتغال را در این استان رقم زد. کردستان در تولید برخی محصولات کشاورزی اعم از زراعی و باغی در کشور صدرنشین است. کردستان رتبه نخست تولید گندم دیم کشور، رتبه نخست تولید توت فرنگی، رتبه چهارم در تولید سیب زمینی، در تولید گوشت مرغ رتبه هشتم کشور، گردو رتبه چهارم، تولید نخود رتبه چهارم و... را به خود اختصاص داده است. کردستان در سال زارعی گذشته با تولید ۸۱۸ هزار تن به ارزش ۹۴ هزار و ۷۰ میلیارد ریال گندم نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۵۸ درصد رشد تولید داشته است. در سال ۱۴۰۰ ۶۵ هزار تن توت فرنگی به ارزش ۱۶ هزار و ۲۵۰ میلیارد ریال در استان کردستان تولید شده که نسبت به مدت مشابه سال قبل ۸ درصد رشد داشته است. ۲۵۲ هزار تن محصولات کشاورزی به ارزش ۹۵ میلیون دلار در ۶ ماهه اول سال جاری از گمرکات استان به خارج از کشور صادر شده تا جایی که محصولات کشاورزی ۵۰ درصد از کل صادرات از مرزهای استان را به خود اختصاص داده است. هندوانه، گوجه فرنگی، کاهو و کلم، خربزه، بادمجان، سیب زمینی، سیب درختی، هویج و خیار بیشترین محصولات کشاورزی بوده که طی ۶ ماهه اول سال جاری ۷۸ درصد آن از طریق مرز باشماق مریوان و ۲۲ درصد از طریق مرز سیرانبد بانه به خارج کشور صادر شده است.

تعریف الگوی کشت

الگوی کشت عبارتست از تدوین و اجرای نظام کشت محصولات کشاورزی (زراعی و باغی) مبتنی بر شرایط اقلیمی، بهره برداری بهینه از آب، خاک و گیاه متناسب با ظرفیت ها و مزیت اقتصادی کشور با رعایت کلیه مسائل علمی، فنی، مدیریتی و ملاحظات زیستمحیطی در راستای دستیابی به تامین امنیت غذایی پایدار و اقتدار غذایی که باختصار تعیین هدفمند نوع محصول، مکان تولید و مقدار آن در بازه زمانی مشخص بیان میشود. به عبارت دیگر، الگوی کشت برنامه ساختاری و عملیاتی تحقق امنیت غذایی میباشد.

اهداف و رویکردهای برنامه

اهداف اصلی برنامه الگوی کشت مبتنی بر تعریف پیش گفته به شرح زیر می باشد:

- (۱) امنیت غذایی و افزایش ضریب خوداتکائی به محصولات تولیدی
- (۲) پایداری تولید و انقلاب بهره‌وری
- (۳) صرفه جوئی ارزی و ارتقای شاخصهای اقتصادی و تجاری ملی و بهره‌برداران

تقسیم کار (اقدامات) استانی در راستای اجرای برنامه عملیاتی

اجرای برنامه الگوی کشت ملی بدون مشارکت همه‌ی ارکان موثر در سطح استان، میسر نخواهد بود لذا در استان کردستان برای اجرای مناسب الگوی کشت متناسب با دستورالعمل ابلاغی اقدام انجام شده در رابطه با میزان و نحوه عملیاتی شدن ابلاغیه شماره ۰۲۰/۲۵۸۱۸ مورخ ۱۴۰۱/۰۶/۲۷ به شرح ذیل انجام شد.

(۱) کارگروه نظارتی الگوی کشت و پس از آن دبیرخانه نظارتی الگوی کشت استان در فروردین ماه سال ۱۴۰۲ تشکیل شد.

(۲) برای تسهیل در اجرای برنامه الگوی کشت ملی در استان با کلیه ارگان‌های مرتبط با موضوع رایزنی و و جلساتی با استانداری، فرمانداری و سایر ادارت در جهت پیشبرد برنامه الگوی کشت صورت گرفت.

(۳) جلسه کارگروه نظارت استانی در پایان کشت بهار سال جاری در مرکز کردستان برگزار شد و نتایج و دستاوردهای استان در قالب جداول ۱۲ گانه ارزیابی و چالش و مشکلات مربوطه نیز مشخص و به دبیرخانه مرکزی ابلاغ شد.

ارزیابی برنامه الگوی کشت استان کردستان در سال زراعی ۱۴۰۱-۱۴۰۲

در استان کردستان سالیانه بالغ بر ۴۷ نوع محصول کشت می‌گردد، همانگونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود از ۴۷ محصول کشت شده ۱۳ محصول در استان بصورت عمده کشت شده‌اند. جدول ۱ سطح زیر کشت، عملکرد و تولید محصولات عمده زراعی در استان کردستان را در برنامه و میزان تحقق آن در سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲ نشان می‌دهد.. سطح زیر کشت، عملکرد و تولید محصولات زراعی گندم دیم، جو آبی و دیم، یونجه، نخود دیم، سیب زمینی و چغندر قند انحراف معنی داری از لحاظ سطح زیر کشت با برنامه ندارند. بطوریکه انتظارات برنامه در خصوص سطح زیر کشت گندم دیم ۱۰۰٪، عملکرد ۱۴۰٪ و تولید آن حدود ۱۴۱٪ محقق شده است. از طرفی اهداف برنامه در خصوص کشت محصولات کلزا، ذرت علوفه ای، ذرت دانه ای، گوجه فرنگی و پیاز محقق نگردیده است.

سطح زیر کشت گوجه فرنگی ۸۲٪، تولید آن ۷۹٪ تحقق یافته که این امر به دلیل کاهش سطح زیر کشت و نوسانات قیمت محصول مذکور بوده است. سطح زیر کشت گندم آبی بسیار بیشتر از برنامه ابلاغی بوده است. یکی از علت های افزایش سطح زیر کشت این محصول کاهش سطح زیر کشت سایر محصولات و تخصیص آن به کشت گندم آبی بوده و علت دیگر آبی کردن اراضی دیم پایاب سدهای استان و اختصاص آن به تولید گندم آبی می باشد. هردو الی سه سال یکبار شاهد افزایش سطح زیر کشت و کاهش شدید قیمت محصولاتی از قبیل سیب زمینی، پیاز و گوجه فرنگی بوده ایم، که در راستای جلوگیری از ضرر و زیان کشاورزان و پایداری سطح زیر کشت و تولید این محصولات نیاز به تصویب قانون و برنامه ریزی مناسب تری در این خصوص می باشد. باید توجه داشت، کشاورزان را نمی توان با ابلاغ دستوری مجاب به کاهش سطح زیر کشت نمود. بلکه با سیاست حمایتی، کشاورزی قراردادی و قیمت تضمینی متناسب با الگوی کشت برای این محصولات و سایر محصولات زراعی می تواند راهکار مناسبی باشد.

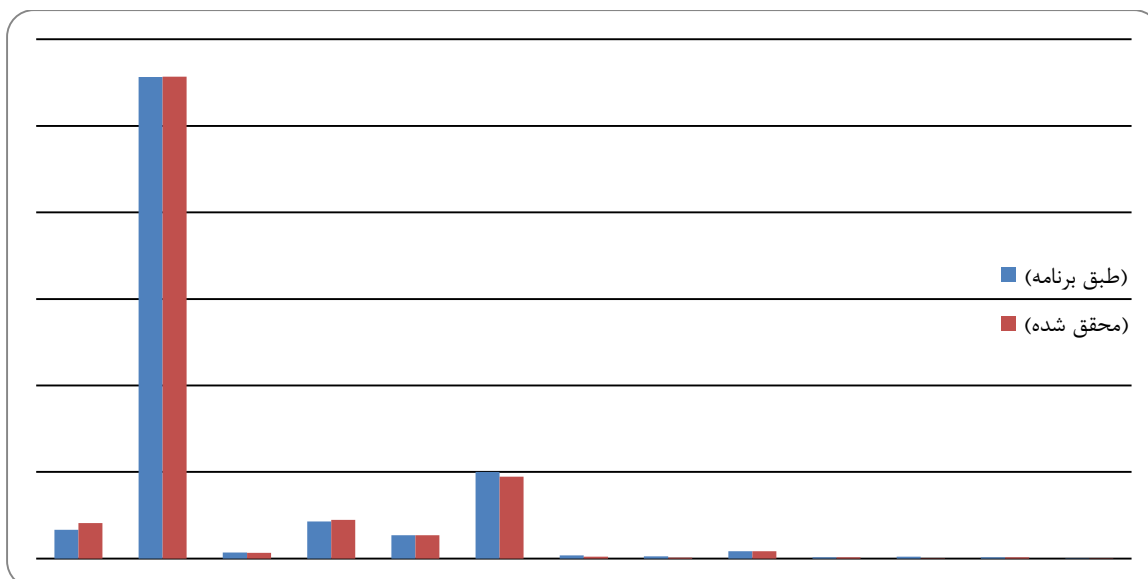
بیشترین انحراف از برنامه در کشت گندم آبی مشاهده می‌گردد بطوری که سطح زیر کشت آن از ۳۳ هزار هکتار در برنامه به ۴۱ هزار هکتار و به تبع آن تولید نیز بسیار بیشتر از برنامه اتفاق افتاده است، که در سطر بالا علت افزایش سطح زیر کشت و تولید محصول مورد اشاره توضیح داده شده است.

کلزا یکی از محصولاتی است که درصد تحقق آن از لحاظ سطح زیر کشت و میزان تولید نسبت به برنامه ابلاغی پایین بوده است. علت کاهش تولید ناشی از عدم رعایت اصول زراعی، سرمازدگی ناگهانی زمستانه و بهاره می باشد.

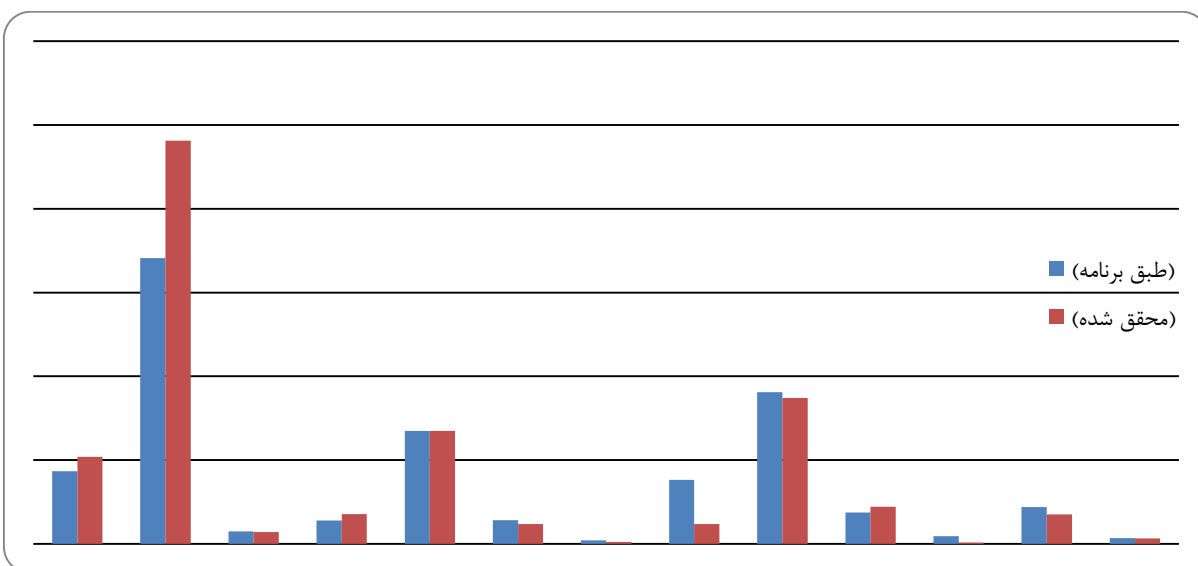
همچنین دلیل عدم تحقق سطح کشت نسبت به برنامه ابلاغی، کشت محصولات رقیب از قبیل سیب زمینی، گوجه فرنگی و پیاز بوده است. سطح زیر کشت ذرت دانه ای و علوفه ای به ترتیب ۱۷ و ۳۳٪ تحقق یافته که نسبت به برنامه ابلاغی کاهش داشته که یکی از دلایل عمده آن پایین بودن قیمت خرید محصولات فوق می باشد .

جدول ۲ - سطح زیر کشت، عملکرد و تولید محصولات عمده زراعی در برنامه و میزان تحقق آن در استان کردستان (سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲)

سال ۱۴۰۱-۰۲ (تحقق شده)						سال ۱۴۰۱-۰۲ (طبق برنامه)			نوع محصول
درصد تحقق	تولید (تن)	درصد تحقق	عملکرد (کیلوگرم در هکتار)	درصد تحقق	سطح (هکتار)	تولید (تن)	عملکرد (کیلوگرم در هکتار)	سطح (هکتار)	
۱۱۹.۹	۲۰۷۸۲۹	۹۷.۰	۵۰۶۹	۱۲۳.۶	۴۱۰۰۰	۱۷۳۳۶۲	۵۲۲۵	۳۳۱۷۹	گندم آبی
۱۴۱.۱	۹۶۲۴۹۶	۱۴۰.۹	۱۷۲۸	۱۰۰.۱	۵۵۷۰۰۰	۶۸۲۰۸۹	۱۲۲۶	۵۵۶۳۵۳	گندم دیم
۹۵.۳	۲۸۶۰۰	۱۰۰.۰	۴۴۰۰	۹۵.۳	۶۵۰۰	۳۰۰۰۸	۴۴۰۰	۶۸۲۰	جو آبی
۱۲۸.۵	۷۱۴۰۹	۱۲۳.۲	۱۶۰۲	۱۰۴.۳	۴۴۵۷۵	۵۵۵۷۵	۱۳۰۰	۴۲۷۵۰	جو دیم
۱۰۰.۰	۲۷۰۰۰۰	۱۰۰.۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰.۰	۲۷۰۰۰	۲۷۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۲۷۰۰۰	یونجه
۸۲.۸	۴۷۱۹۶	۸۷.۷	۵۰۰	۹۴.۴	۹۴۳۹۲	۵۷۰۰۰	۵۷۰	۱۰۰۰۰۰	نخود دیم
۵۷.۹	۴۸۶۲.۷۱	۹۷.۱	۲۳۳۰	۵۹.۶	۲۰۸۷	۸۴۰۰	۲۴۰۰	۳۵۰۰	کلزا
۳۰.۹	۴۷۲۴۵	۹۱.۶	۵۵۰۰۰	۳۳.۸	۸۵۹	۱۵۲۶۹۸	۶۰۰۳۵	۲۵۴۳	ذرت علوفه ای
۹۶.۳	۳۴۸۶۰۰	۹۵.۸	۴۱۵۰۰	۱۰۰.۵	۸۴۰۰	۳۶۱۹۰۱	۴۳۳۰۰	۸۳۵۸	سیب زمینی
۱۱۸.۰	۸۸۵۰۰	۱۲۰.۰	۶۰۰۰۰	۹۸.۳	۱۴۷۵	۷۵۰۰۰	۵۰۰۰۰	۱۵۰۰	چغندر قند بهاره
۱۸.۱	۳۳۲۵	۱۰۴.۳	۹۵۰۰	۱۷.۳	۳۵۰	۱۸۴۱۰	۹۱۰۷	۲۰۲۲	ذرت دانه ای
۷۹.۷	۷۰۳۲۹.۶	۹۶.۷	۵۹۲۰۰	۸۲.۳	۱۱۸۸	۸۸۲۹۶	۶۱۲۰۰	۱۴۴۳	گوجه فرنگی (فضای باز)
۹۰.۹	۱۲۸۸۰	۱۰۳.۴	۳۶۸۰۰	۸۷.۹	۳۵۰	۱۴۱۷۱	۳۵۶۰۴	۳۹۸	پیاز

شکل ۲ - سطح زیر کشت محصولات عمده زراعی در برنامه و میزان تحقق آن در استان کردستان
(سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲)

شکل ۳ - تولید محصولات عمده زراعی در برنامه و میزان تحقق آن در استان کردستان
(سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲)

یکی از اهداف برنامه، تحلیل فرآیند اجرای سیستم های آبیاری و نصب کنتورهای هوشمند در راستای افزایش راندمان آبیاری و کاهش تلفات آب است. جدول ۲ و جدول ذیل وضعیت و سطح اجرای سیستم های آبیاری نوین و نصب

کنتور را در استان کردستان در سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲ را نشان می‌دهد. مطابق جدول ذیل سطح اجرای سیستم های آبیاری نوین در مقایسه با سال پایه ۶۶ درصد تحقق یافته است. همچنین نصب کنتورهای هوشمند نسبت به سال پایه ۶۵٫۵۴ درصد محقق شده است.

جدول ۳- وضعیت و سطح اجرای سیستم های آبیاری نوین و نصب کنتور در استان کردستان
(سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲)

درصد	سال ۱۴۰۱-۰۲ (محقق شده)	سال ۱۴۰۱-۰۲ (طبق برنامه)	سال ۱۴۰۰-۰۱	
۴۵	۲۴۱	۶۵۵	۴۲۳	نصب کنتورهای هوشمند
۹۰	۷۱۰	۸۰۰	۹۸۰	سیستم های آبیاری نوین

افزایش ضریب مکانیزاسیون برای ارتقای بهره‌وری و کاهش ضایعات ضروریست. به استناد اطلاعات مندرج در جدول ۳ ضریب مکانیزاسیون در سال زراعی جاری در محصولات مختلف قابل قبول بوده است. اما میزان تحقق اهداف برنامه در افزایش ضریب نفوذ بذر گواهی شده در محصولات جو (آبی و دیم) کم بوده است. دلیل کاهش ضریب نفوذ بذر گواهی شده بعلت عدم خرید تضمینی و اختلاف قیمت فروش محصول و خرید بذر اصلاح شده اشاره نمود، که زارعین ترجیح می‌دهند از بذور خود مصرفی استفاده نمایند. با توجه به اهمیت این ضریب در دستیابی به عملکرد بیشتر در محصولات زراعی، لازم است به این موضوع توجه و اقدامات ضروری در خصوص افزایش ضریب نفوذ بذر گواهی شده صورت گیرد.

جدول ۴- درجه مکانیزاسیون و ضریب نفوذ بذر گواهی شده در برنامه و میزان تحقق آن در استان کردستان
(سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲)

نوع محصول	سال ۱۴۰۰-۰۱		سال ۱۴۰۱-۰۲ (طبق برنامه)		سال ۱۴۰۱-۰۲ (محقق شده)		
	درجه مکانیزاسیون کشاورزی (درصد)	ضریب نفوذ بذر گواهی شده (درصد)	درجه مکانیزاسیون کشاورزی (درصد)	ضریب نفوذ بذر گواهی شده (درصد)	درصد تحقق	ضریب نفوذ بذر گواهی شده (درصد)	درصد تحقق
گندم آبی	۸۳	۶۰%	-	۷۸%	-	۵۹%	۷۶
گندم دیم	۸۴	۱۷%	-	۲۴%	-	۳۰%	۱۲۵
جو آبی	۷۸	۳۳%	-	۸۶%	-	۳۴%	۴۰
جو دیم	۷۷	۵%	-	۱۴%	-	۷%	۵۰
یونجه	۹۶	۰%	-	-	-	۰%	-
نخود دیم	۴۵	۱%	-	-	-	۱%	-
کلزا	۸۲	۱۰۰%	-	-	-	۱۰۰%	-
ذرت علوفه ای	۸۳	۱۰۰%	-	-	-	۱۰۰%	-
سیب زمینی	۹۳	۱۲%	-	-	-	۱۵%	-
چغندر قند بهاره	۹۲	۱۰۰%	-	-	-	۱۰۰%	-
ذرت دانه ای	۷۹	۱۰۰%	-	-	-	۱۰۰%	-
گوجه فرنگی (فضای باز)	۶۱	۱۰۰%	-	-	-	۱۰۰%	-
پیاز	۵۱	۲%	-	-	-	۳%	-

جدول ۴ وضعیت احداث گلخانه در برنامه و میزان تحقق آن در استان کردستان در سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲ را نشان می‌دهد. میزان تحقق احداث گلخانه در سال زراعی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ متناسب با برنامه ابلاغی بوده و ۱۰۰ درصدی تحقق یافته است.

جدول ۵- وضعیت احداث گلخانه در برنامه و میزان تحقق آن در استان کردستان (سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲)

شهرستان	سال پایه	هدف ۵ ساله	تحقق در سال ۱۴۰۱-۰۲	درصد تحقق
بانه	۵.۷	۱۳	۰	
بیجار	۵.۲	۴۴	۰	
دهگلان	۲	۱۰	۰	
دیواندره	۱.۷	۳	۰	
سرآباد	۲	۴	۰	
سقز	۸.۸	۱۷	۰	
سنندج	۰.۹	۱۸	۲	
قروه	۷.۱	۴۵	۱	
کامیاران	۱.۳	۲۳	۲	
مریوان	۳	۳	۰	
جمع	۳۷.۷	۱۸۰	۵	۱۵

جدول ۵ وضعیت کودهای ازته، فسفره و پتاسه در برنامه و میزان تحقق آن در استان کردستان در سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲ را نشان می‌دهد. با توجه به تخصیص صورت گرفته، میزان مصرف کودازته در محصول استراتژیک گندم طبق برنامه بوده است. مصرف کود فسفاته و پتاسه در محصولات مورد اشاره کمتر از برنامه ابلاغی بوده است. میزان تخصیص و مصرف کودهای فوق در سایر محصولات بسیار کمتر از برنامه ابلاغی بوده است. این انحراف شدید ناشی از گرانی کود، عدم تخصیص متناسب با برنامه ابلاغی و عدم حمل به موقع کود در زمان مورد نیاز است.

جدول ۶- وضعیت کودهای ازته، فسفره و پتاسه در برنامه و میزان تحقق آن در استان کردستان (سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲)

نوع محصول	سال ۱۴۰۰-۰۱			سال ۱۴۰۱-۰۲ (طبق برنامه)			سال ۱۴۰۱-۰۲ (محقق شده)		
	کود ازته	کود فسفره	کود پتاسه	کود ازته	کود فسفره	کود پتاسه	کود ازته	کود فسفره	کود پتاسه
گندم آبی	۸۲۰۰	۲۴۰۰	۱۳۰۰	۹۹۵۴	۴۹۷۷	۴۱۴۷	۱۱۴۰۰	۱۱۵	۴۱۳۹
گندم دیم	۵۸۳۸۹	۱۶۰۲	۰	۶۹۵۴۴	۲۷۸۱۸	۱۳۹۰۹	۶۳۰۰۰	۹۱	۳۵۰۰
جو آبی	۵۱۲	۶۲	۲۱	۱۳۶۴	۱۰۲۳	۵۱۲	۳۵۸	۲۶	۱۵۱
جو دیم	۲۰۸۸	۰	۰	۳۲۰۶	۲۱۳۸	۱۰۶۹	۷۱۸	۲۲	۰
یونجه آبی	۱۲۱۶	۸۷	۳۰۰	۲۷۰۰	۴۰۵۰	۲۷۰۰	۱۰۰	۴	۵۴
نخود دیم	۱۵۴	۱۲	۱	۳۰۰۰	۵۰۰۰	۰	۵۱	۲	۱۰۴
کلزا	۱۱۸۶	۳۰۰	۳۰۰	۱۵۷۵	۵۲۵	۷۰۰	۵۸۶۰۵	۳۷	۱۷۵۰۶
ذرت علوفه ای	۱۸۶	۲۹	۲۰	۷۶۳	۳۸۱	۲۵۴	۱۲۳	۱۶	۱
سیب زمینی	۷۹۲	۱۹۳	۲۵۰	۲۵۰۷	۱۶۷۲	۲۵۰۷	۱۰۳۶	۴۱	۳۱۹
چغندر قند	۴۰۰	۱۲۸	۷۴	۶۷۵	۲۲۵	۳۰۰	۵۷۰	۸۴	۲۳۵
ذرت دانه ای	۱۲۰	۸۰۵	۰۰۱۵	۶۰۷	۳۰۳	۱۵۲	۱۱۸	۱۹	۴
گوجه فرنگی	۲۲	۴	۲۰۶۵	۳۶۱	۲۱۶	۴۳۳	۲۵	۷	۰۰۶
پیاز	۹۰۳	۲	۲	۱۰۰	۶۰	۱۱۹	۱۵	۱۵	۰۰۷

برنامه‌های آموزشی و ترویجی اجرا شده در استان کردستان

یکی از اهداف برنامه الگوی کشت اجرای فعالیت های ترویجی و آموزشی در راستای تدوین الگوی کشت می‌باشد که در سال ۱۴۰۱-۱۴۰۲ فعالیت های آموزشی و ترویجی وفق جدول ۷ بوده است.

جدول ۷- فعالیت های آموزشی- ترویجی

عنوان فعالیت (تعداد)	سال ۱۴۰۰-۰۱	طبق برنامه ۱۴۰۱-۰۲	پیشنهادهی ۱۴۰۲	تحقیقی سال	درصد تحقق
				۱۴۰۱-۰۲	
اعزام تیم های یاوران تولید	۵	۵		۵	۱۰۰
دوره های مهارت آموزی بهبود و ارتقای مهارت فنی	۱۰	۷		۴	۵۷
روزهای مزرعه	۲۶۰	۴۰۰		۴۳۵	۱۰۹
روز انتقال یافته های تحقیقاتی	۲۳	۳۰		۲۹	۹۷
هفته انتقال یافته های تحقیقاتی	۱۵	۲۰		۱۱	۵۵
دوره های ترویجی	۲۰۰	۳۵۰		۴۶۱	۱۳۲
کارگاه ترویجی	۱۶۰	۲۵۰		۳۳۰	۱۳۲
بازدیدهای ترویجی	۳۵	۵۰		۵۴	۱۰۸
طرحهای تحقیقی- ترویجی	۴	۴	۴	۴	۱۰۰
ارتباطات انفرادی و چهره به چهره	۳۲۰۰۰	۳۴۰۰۰		۳۵۷۷۰	۱۰۵

مسائل و مشکلات اجرای برنامه در استان کردستان

۱-عدم هماهنگی بین دستگاههای مرتبط با سیاست الگوی کشت

۲-عدم سیاست تشویقی جهت اجرای الگوی کشت

۳-عدم هماهنگی کارخانجات قند و صنایع جانبی کشور با سیاست اجرای الگوی کشت

۴-عدم حمل و ارسال نهاده ها در زمان مورد نیاز

۵- عدم اجرای قیمت تضمینی محصولات زراعی

۶- عدم اجرای کشاورزی قراردادی در کلیه محصولات زراعی

توصیه های فنی ارائه شده

۱- هماهنگی با دستگاههای مرتبط در خصوص سیاست های تعیین الگوی کشت محصولات زراعی

۲- هماهنگی با کارخانجات قند و شکر و سایر صنایع جانبی در خصوص اخذ قرارداد با چغندرکاران و سایر کشاورزان

تولید کننده محصولات زراعی

۳- متناسب سازی توزیع نهاده به موقع به زارعین در فصل کشت و داشت

۴- اعلام قیمت تضمینی محصولات قبل از سال زراعی

۵- اجرای کشاورزی قراردادی در کلیه محصولات زراعی

جمع بندی و نتیجه گیری

به منظور جمع بندی و تعیین میزان دست یابی به اهداف اصلی برنامه الگوی کشت، از شاخص ضریب تحقق استفاده

گردید (جدول ۸). بطوریکه در صورت تحقق هر یک از برنامه های ابلاغی بین ۹۰-۱۱۰ درصد ضریب تحقق یک

و... در انتها در صورت تحقق کمتر از ۳۰ درصد برنامه ابلاغی، ضریب تحقق $0/2$ - تعلق می گیرد. بر این اساس در

جدول ۱ میزان تحقق برنامه در خصوص سطح زیر کشت محصولات مهم ۱۰۰٪، میزان تحقق برنامه در خصوص

عملکرد محصولات ۱۰۸٪ و در خصوص تولید این میزان ۱۰۸٪ بوده است (جدول ۹).

جدول ۸- ضریب تحقق برنامه برای درصدهای مختلف

ضریب تحقق	تا	از
1/0	110	90
0/8	120	80
0/6	130	70
0/2	150	50
0/0	170	30
-0/2	170	30

جدول ۹- درصد تحقق واقعی شاخص های مختلف در برنامه ابلاغی در استان کردستان (۱۴۰۱-۰۲)

شاخص	درصد تحقق واقعی برنامه ابلاغی (%) سال ۱۴۰۱-۰۲
سطح زیر کشت	۱۰۰
عملکرد محصولات	۱۰۸
تولید	۱۰۸
اجرای سیستم های آبیاری نوین	۶۵,۵
درجه مکانیزاسیون کشاورزی	۱۰۱
ضریب نفوذ بذر گواهی شده	۱۰۳
احداث گلخانه	۱۰۰
کود از ته*	۸۱
کود فسفره*	۱۸
کود پتاسه*	۹
سطح کل ۱S تا ۳S**	
میانگین درصد تحقق شاخص ها	۸۰

بر اساس نتایج بدست آمده از ارزیابی برنامه الگوی کشت در سال اول اجرا در استان کردستان، نتایج زیر دست آمد:

- سطح زیر کشت محصولات عمده زارعی مانند گندم دیم، جو آبی و دیم، یونجه، نخود دیم، سیب زمینی و چغندر قند تفاوت چندانی با برنامه نداشته و انتظارات برنامه الگوی کشت در سال اول اجرای برنامه محقق شده و مناسب ارزیابی می شود.

- بیشترین انحراف از برنامه در کشت گندم آبی مشاهده می گردد بطوریکه سطح زیر کشت آن از ۳۳ هزار هکتار در برنامه به ۴۱ هزار هکتار و به تبع آن تولید نیز بسیار بیشتر از برنامه اتفاق افتاده است، یکی از علت های افزایش سطح زیر کشت این محصول کاهش سطح زیر کشت سایر محصولات و تخصیص آن به کشت گندم آبی بوده و علت دیگر، آبی کردن اراضی دیم پایاب سدهای استان و اختصاص آن به تولید گندم آبی بوده است.

- اهداف برنامه الگوی در خصوص کشت محصولات کلزا، ذرت علوفه ای، ذرت دانه ای، گوجه فرنگی و پیاز محقق نگردید.

- سطح زیر کشت نخود دیم با اهداف برنامه تطابقت دارد، اما از نظر تولید و عملکرد با اهداف برنامه فاصله دارد. برای رفع این مشکل بایستی با برگزاری کلاسهای آموزشی و آگاه نمودن زارعین در خصوص مزایای کشت ارقام پائیزه این مشکل را حل نمود.
- درصد تحقق سطح زیر کشت و میزان تولید کلزا نسبت به برنامه ابلاغی پایین بوده است. علت کاهش تولید ناشی از عدم رعایت اصول زراعی، سرمازدگی زمستان و بهاره می باشد. همچنین دلیل عدم تحقق سطح کشت نسبت به برنامه ابلاغی، بعلت کشت محصولات رقیب از قبیل سیب زمینی، گوجه فرنگی و پیاز بوده است.
- هردو الی سه سال یکبار شاهد افزایش سطح زیر کشت و کاهش شدید قیمت محصولاتی از قبیل سیب زمینی، پیاز و گوجه فرنگی بوده ایم، که در راستای جلوگیری از ضرر و زیان کشاورزان و پایداری سطح زیر کشت و تولید این محصولات نیاز به تصویب قانون و برنامه ریزی مناسب تری در این خصوص می باشد. باید توجه داشت، کشاورزان را نمی توان با ابلاغ دستوری مجاب به کاهش سطح زیر کشت نمود. بلکه با سیاست حمایتی، کشاورزی قراردادی و قیمت تضمینی متناسب با الگوی کشت برای این محصولات و سایر محصولات زراعی می تواند راهکار مناسبی باشد.
- استان کردستان در زمینه اجرای سیستم آبیاری در راستای افزایش بهره وری آب مناسب عمل نموده است.
- ضریب مکانیزاسیون در سال زراعی جاری نسبت به سال پایه در محصولات مختلف ۱۰۰ درصد محقق شده. میزان تحقق اهداف برنامه در افزایش ضریب نفوذ بذر گواهی شده نسبت به سال پایه ۱۰۳ درصد محقق شده، اما در محصولات جو (آبی و دیم) کم بوده است. دلیل کاهش ضریب نفوذ بذر گواهی شده بعلت عدم خرید تضمینی و اختلاف قیمت فروش محصول و خرید بذر اصلاح شده اشاره نمود، که زارعین ترجیح می دهند از بذور خود مصرفی استفاده نمایند.
- با توجه به تخصیص صورت گرفته، میزان مصرف کودازته در محصولات گندم و کلزا طبق برنامه بوده است. مصرف کود فسفاته و پتاسه در محصولات مورد اشاره کمتر از برنامه ابلاغی بوده است. میزان تخصیص و مصرف کودهای فوق در سایر محصولات بسیار کمتر از برنامه ابلاغی بوده است. این انحراف شدید ناشی از گرانی کود، عدم تخصیص متناسب با برنامه ابلاغی و عدم حمل به موقع کود در زمان مورد نیاز است.
- برنامه آموزشی و ترویجی در استان کردستان بطور کلی مناسب بوده و برای سال اول قابل قبول می باشد.

- در مجموع اجرای برنامه در سال اول اجرا در استان کردستان با اهداف برنامه الگوی کشت ابلاغی قابل قبول ارزیابی می شود، برای تحقق بیشتر برنامه در سال های آتی اجرای الگوی کشت و در جهت رفع نواقص برنامه ۱۴۰۱- ۱۴۰۲ بایستی تلاش نمود. اصلاح و تحقق این برنامه نه تنها همت مدیران استانی را طلب می نماید، بلکه بایستی سیاستمداران و مسئولین محترم وزارت جهاد کشاورزی با همکاری نهادهای حاکمیتی و مجلس شورای اسلامی در خصوص تصویب قوانین حمایتی در زمینه الگوی کشت همکاری لازم را داشته باشند.

Monitoring report on the implementation of the program of the national cultivation model of agricultural products in Kordestan province for the crop

Abstract

The purpose of monitoring the cultivation pattern program is to monitor, evaluate, modify, and update the expected expectations and the results obtained, and provide feedback to the agents who compile and implement the program, in order to eliminate its weaknesses and strengthen its strengths. and continuous monitoring of the proper implementation of the program in line with the determined approaches. In order to summarize and determine the degree of achievement of the main goals of the cultivation pattern program in Kordestan province in the crop year 1402-1401, the realization coefficient index was used. So that in case of realization of any of the notified programs between 90-110%, the realization factor is 1, 80-120% realization factor is 8., 70-130% realization factor is 6. And in case of realization of less than 30% of the notified program, the realization coefficient of 0.2 was awarded. The degree of realization of the plan in Kordestan province regarding the cultivated area of important crops was 100%, the degree of realization of the plan regarding the performance of crops was 108% and regarding the production of important crops this amount was 108%, the average percentage of realization of various indicators was 80%, which according to the year First, the implementation of the cultivation pattern can be an acceptable average.

Keywords: cultivation pattern, food security, resource sustainability.